

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

DISCURS rostit de Președintele „Asociațiunii” (ASTRA), Andrei Bârsean,
 în 31 Mai 1919, când Maiestățile Lor au binevoit a cerceta instituția¹

Sire, Doamnă,

Ferdinand – fotoportret de la eveniment

Dați-ne voie, nouă, membrilor *Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român*, cea mai veche și cea mai mare însoțire culturală a Românilor de dincoace de Munți, să dăm expresiune bucuriei nemărginite, ce o simțim cu toții, când vedem în mijlocul nostru pe *primul Rege al României întregite*, pe marele Căpitan, vitejiei și înțelepciunii căruia datorăm în prima linie liberarea noastră și recâștigarea granițelor de odinioară ale **Daciei străbune**, însoțit de nobila și neîntrecuta noastră Regină.

Suntem mândri, că putem saluta sub modestul coperiș, al acestei clădiri, ridicate prin simțul de jertfă al publicului nostru și închinată culturii naționale, pe Domnul tuturor Românilor, și suntem pe deplin încredințați, că sub puternicul său sceptru și în legătură cu frații noștri din celelalte ținuturi românești, năzuințele noastre de înaintare vor afla tot sprijinul de lipsă, și instituția noastră culturală se va apropia cu pași tot mai rezezi de înfăptuirea înaltei meniri, pentru care a fost întemeiată. Dar, dând expresiune bucuriei de care ne simțim cuprinși și totodată sentimentelor noastre de cel mai profund

¹ *Transilvania*, An. LI, Nr. 1, Mai 1920, p. 7-8. Romul Simu se adresează, în data de 26 mai 1919, Prezidiului Consiliului Dirigent, lui Silviu Dragomir, solicitând 29 de bilete pentru tribuna din piață, cu ocazia vizitei regale la expoziția etnografi că, rezervate pentru membrii săi, după cum urmează: Andrei Bârseanu – 2, Ioan Agârbiceanu – 2, Nicolae Ivan – 1, Dr. Nicolae Bălan – 1, Dr. Ioan Lupaș – 2, Gavril Precup – 2, Dr. Ilarion Pușcariu – 1, Dr. Octavian Rusu – 2, Octavian Tăslăuoiu – 3, Nicolae Togan – 2, Dr. Ilie Beu – 2, Dr. Vasile Bologna – 2, Dr. Lucian Borci – 2, Andrei Bunea – 1, Romul Simu – 2, Ioan Banciu – 2.

devotament față de Maiestatele Voastre și de întreaga Dinastie, Vă rugăm respectuos, să ne permiteți, a Vă înfățișa în scurte cuvinte câteva date din trecutul însoțirii noastre culturale, **scopul** pentru care a fost ea întemeiată precum și rezultatele la care a putut ajunge până acum.

Asociațiunea noastră și-a luat ființă înainte de aceasta cu 58 ani, în timpul acela, când poporul nostru din părțile ardeleni, scăpând de jugul iobăgiei și apoi din cătușele unui absolutism aspru de 10 ani, începuse a răsufla ceva mai liber și, dornic de înaintare, căuta să-și întocmească mai bine școala și biserica, ca astfel să poată ajunge pe celelalte neamuri, cu care locuia împreună și care nu avuseră o soartă așa amară ca a lui. În dorul acesta de lumină, de înaintare, părinții noștri se cugetară la înființarea unei însoțiri, care să contribuie, alături cu școala, la sprijinirea tinerei literaturi naționale, la cultivarea limbii, la stabilirea ortografiei și, în prima linie, la răspândirea cunoștințelor folositoare și a bunelor moravuri în straturile cele largi ale poporului. Gândul acesta prinse rădăcini tot mai adânci în sinul vrednicei generații de pe la anii 1860, până când, după învingerea unor greutăți de natură politică, el și fu adus la îndeplinire de frunțașii noștri de pe atunci, sub conducerea marilor Arhieri: Andrei Șaguna și Alexandru Sterca Șuluțiu.

Noua instituție culturală, care la început purta numele de *Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*, avea să întrunească în jurul său pe toți românii ardeleni, doritori de înaintare, fără deosebire de confesiune și de stare socială. Scopul său era fixat astfel în Statutele aprobate de autoritățile publice de pe atunci: *“Scopul Asociațiunii e înaintarea literaturii române și cultura poporului român în deosebitele ramuri, prin studiu, elaborarea și edarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de știință și arte, și alte asemenea”*. S-ar părea așa dară, că noua societate ar fi urmărit problemele unei *Academii*, deși oricare român de dincoace de Munți putea fi membru al ei, plătind o modestă cotizație anuală, și, în adevăr, în anii dintâi ai ființării ei se și proiectară câteva lucrări, mai ales din domeniul studiului limbii și al istoriei naționale, care intrau în cadrele unei *Academii literare și științifice*. Încet cu încetul, însă, și cu deosebire după înființarea Societății academice din București, Academia Română de astăzi, Asociația noastră luă tot mai mult caracterul unei societăți de popularizare, al unei însoțiri de luminare și de înălțare morală a tuturor păturilor sociale și cu deosebire a țărănimii, care forma și atunci, ca și astăzi, temelia poporului nostru. Nădejdiile, ce se puneau în noua însoțire culturală, erau cât se poate de mari. Eruditul Timotei Cipariu o numește în cuvântul său de la adunarea de inaugurare din Octomvrie 1861: *Un reazim naționalității române*, iar marele Arhieru Andreiu Șaguna își exprimă în anul următor nădejdea, că, prin silințele tinerei instituțiuni culturale, nu peste mult, — în câțiva zeci de ani, credea el, — *națiunea noastră va fi, regenerată și întinerită: literatura limbii noastre la asemenea grad de cultură cu ale celorlalte limbi culte; școlile și institutele literare în stare înfloritoare; satele și orașele române regulate și înaintate; grădini și holde frumoase cultivate, bogate de pomi fructiferi, unde până ieri alaltăieri erau numai pământ și alte ierburi sălbatice; economia rațională la plugarii noștri; înflorirea artelor și a tot felul de măestrii la Românii noștri*.

Firește, speranțele acestea prea optimiste ale unor suflete aprinse de dorul de înaintare nu s-au putut îndeplini în întregime; cu toate acestea însă, Asociațiunea tot a realizat câte ceva în timpul de peste o jumătate de veac, de când ființează. În primele decenii ale existenței sale ea ajută un număr însemnat de tineri doritori de învățătură, dar lipsiți de mijloace, care cercetau școlile secundare sau cele superioare. Afară de aceea, ceva mai târziu, voind să înlesnească crearea unei clase mijlocii în sinul poporului nostru, dete ajutoare unui număr și mai însemnat de ucenici și de calfe de la diferite meserii și câtorva elevi de la școlile de comerț. În câteva rânduri își oferi sprijinul său școlilor lipsite de mijloace. În același timp ea nu pierdu din vedere nici sprijinirea tinerei literaturi naționale.

În câteva rânduri ea încuraja, prin conferirea de modeste premii, pe scriitorii, pe care-i credea vrednici de răsplată, începând cu poetul Andrei Mureșanu, ale cărui poezii fură premiate cu modesta sumă de 50 galbeni, — iar câteva lucrări literare și științifice le tipări pe cheltuiala sa. Afară de aceea, voind să țină în curent pe membrii săi cu lucrările sale și de altă parte voind să deschidă scriitorilor noștri un organ de publicitate pentru lucrările lor literare, istorice și științifice, înființa în anul 1868 revista *Transilvania*, care există până acum și care, cu deosebire sub conducerea neobositului George Barițiu,

cuprindea materii de interes, mai cu seamă din domeniul Istoriei naționale. Mai târziu, sub auspiciile ei se publică *Enciclopedia română*, în 3 volume mari și *Dicționarul numelor de localități* cu populațiune română, din Transilvania, Bănat și părțile ungurene, — lucrări care aduseră servicii reale publicului nostru.

Pentru concentrarea intelectualilor noștri și pentru gruparea lor după specialitățile cu care se ocupă, se întocmiră în anul 1900 *Secțiunile științifice și literare*, — mai pe urmă opt la număr, — care aveau să dea mână de ajutor comitetului central în chestiunile de specialitate și care în timpul din urmă începuseră a lua oarecare avânt, când fură cu totul împiedecate în activitatea lor prin marele război mondial, din care a răsărit, între altele, întregirea vechiului nostru patrimoniu.

Pentru înlesnirea cercetărilor științifice și literare, și pentru a pune la îndemâna publicului cărți bune române și străine, se înființa, partea cea mai mare prin daruri de la particulari și de la societăți, o modestă *bibliotecă*, de prezent de aproximativ 30.000 volume și broșuri, și care, între altele, cuprinde o colecțiune prețioasă de jurnale și reviste de ale noastre, precum și un număr oarecare de documente istorice și de corespondențe de ale bărbaților noștri de seamă din trecut.

De altă parte, pentru adunarea și păstrarea amintirilor istorice ale neamului nostru, precum și pentru cunoașterea felului de viață și a aplecărilor artistice ale poporului nostru se întemeia în deceniile din urmă un modest *Muzeu istoric și etnografic*, adăpostit, ca și biblioteca, în clădirea în care ne aflăm, și care muzeu sperăm că se va dezvolta din ce în ce în viitor și va cuprinde tot mai multe din amintirile istorice și din comorile de artă ale poporului din care facem parte. O atențiune deosebită a dat Asociațiunea noastră creșterii tinerelor generații de fete, convinși fiind membrii ei, că de la buna îndrumare a femeilor atârână în mare parte viitorul unui neam. Spre scopul acesta întemeia cu mari jertfe, aici în Sibiu, încă în anul 1886, *Școala civilă de fete* a ei, împreună cu internat, cea dintâi școală mai înaltă de fete la noi Români din aceste părți, școală care ființează și astăzi, aflându-se în al 33-lea an al existenței sale. Deși greutățile împreunate cu susținerea acestei școli au fost foarte mari, avem deosebită satisfacțiune, că din școala noastră au ieșit rânduri-rânduri de eleve bine pregătite, care trăiesc astăzi, ca mame vrednice, în toate colțurile locuite de Români în ținuturile de dincoace de Munți și câteva chiar și în vechiul Regat.

Lucrarea de căpetenie a însoțirii noastre culturale, însă, a fost de bună seamă încercările ei de a răspândi lumina și a susține viu sentimentul național în straturile largi ale poporului nostru, și cu deosebire a contribui la ridicarea intelectuală, morală și economică a țărănimii noastre. Ajutată de despărțămintele sau filialele sale, mai pe urmă în număr de 87, precum și de numeroase agenturi comunale, conduse și unele și altele de intelectualii noștri, Biserică românească veche din Ardeal, cari trăiau în mijlocul poporului, ea căută să dezlege această însemnată problemă prin ținerea de prelegeri și de conferențe - acestea din urmă pentru publicul de la orașe, - prin înființarea de biblioteci populare, al căror număr era înainte de începerea războiului din urmă, ca și al agenturilor comunale, de vre-o 600; prin întocmirea de expozițiuni mai mari și mai mici: agricole, de industrie casnică, etnografice și igienice; prin premiarea grădinilor celor mai bine îngrijite, a vitelor celor mai frumoase și a costumelor naționale celor mai alese; prin deprinderea celor necunosători de carte cu cetitul și cu scrisul; prin distribuirea gratuită de scrieri potrivite pe seama celor mici și celor mari, cu deosebire cu prilejul adunărilor generale ale despărțămintelor și al tinerii prelegerilor populare; prin publicarea a două serii de cărți scrise anume pentru popor și care poartă numele de, *Biblioteca populară a Asociațiunii*; prin inițierea unei modeste publicațiuni pe seama tineretului, sub numele de *>Biblioteca copiilor<*; prin trimiterea la fața locului, în anii înainte de începerea războiului, a unui conferențiar agronomic, menit a da povețe și îndrumări practice pentru o mai bună lucrare a pământului, pentru îngrijirea mai rațională a vitelor și pentru o mai avantajoasă folosire a produselor agricole; și tot în timpul din urmă, la inițiativa și cu ajutorul marelui binefăcător basarabean Vasile Stroescu, prin înființarea de *cooperative sătești* și de alte însoțiri culturale și economice. Dacă mai socotim și sprijinul moral dat ostașilor noștri în cursul îndelungatului război prin care am trecut, sprijin oferit prin distribuirea gratuită a mai multor zeci de mii de cărți între cei aflători prin spitale, la front și în taberele de prizonieri, - precum și administrarea

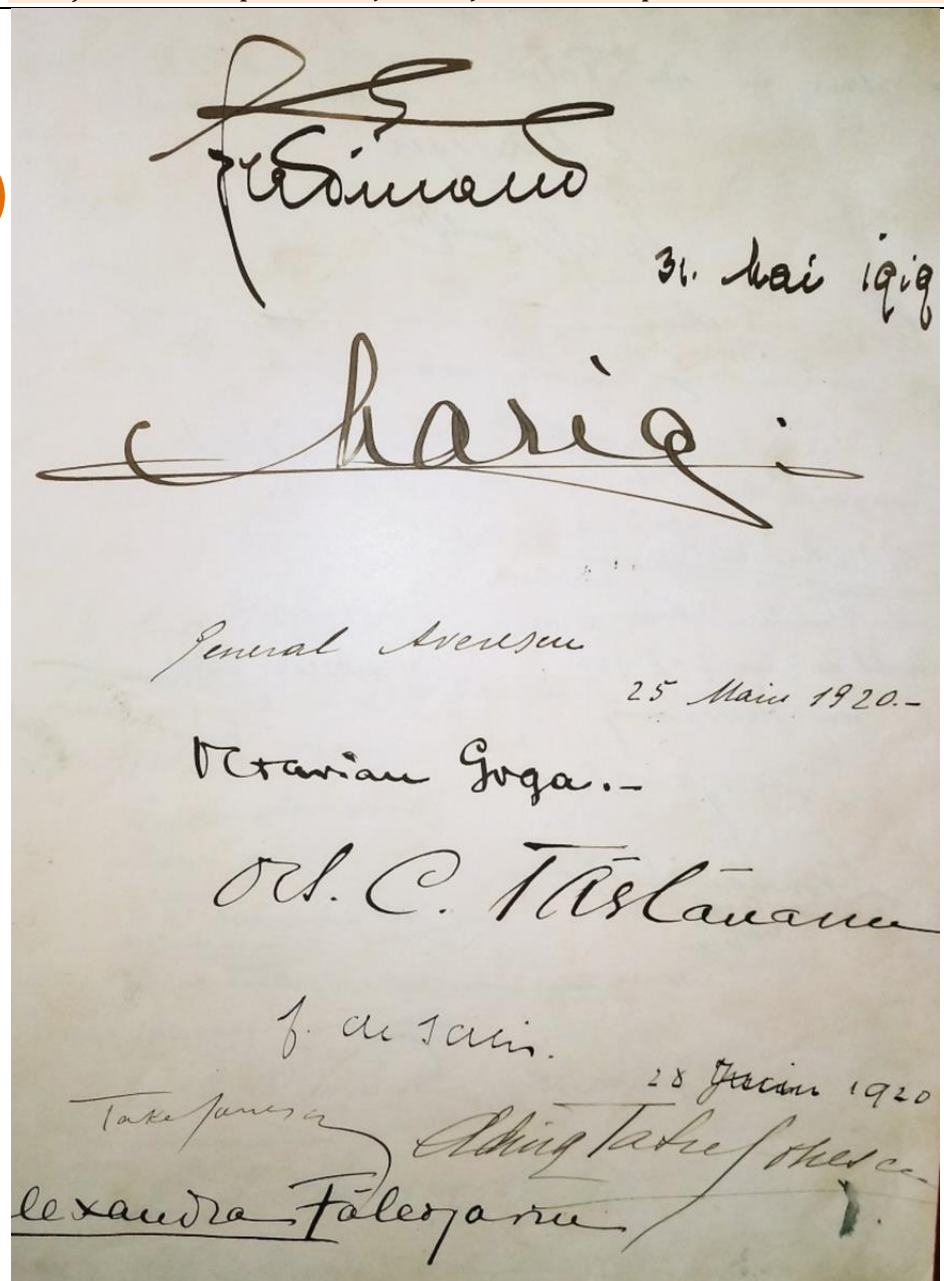

fundățiunilor create de particulari și încredințate Asociațiunei, cu scopul de a ajutora tineretul doritor de învățătură, dar lipsit de mijloace, și cu alte scopuri culturale, - credem că am atins aproape tot, ce a fost în

stare a faptului însoțirea noastră culturală în cursul vieții sale de aproape șase decenii. Rezultatele obținute poate că sunt prea modeste pentru un timp așa de îndelungat; cine voiește să judece, însă, cu dreptate trecutul ei, nu trebuie să piardă din vedere împrejurările, în care s-a putut dezvolta această modestă activitate.

Ori cum s-ar judeca lucrurile, un merit totuși îi revine și Asociației noastre, - până în anul 1895 Asociațiunea transilvană, iară de atunci încoace, nu din voia sa, ci totuși spre folosul general, *Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român* din toate ținuturile de dincoace de Munți, - meritul de a fi contribuit și ea la înfrățirea sufletelor și la pregătirea lor pentru zilele mărețe, pe care ni-a fost dat a le ajunge sub înțeleaptă și hotărâta conducere a Maiestății Voastre.

De astăzi înainte orizontul se deschide larg și senin înaintea ei; din modesta Asociațiune transilvană ea va putea ajunge însoțirea culturală a tuturor Românilor, lucrând împreună cu celelalte surori ale ei la înălțarea Neamului din întreg cuprinsul

Daciei întregite, iar acest sfios edificiu va fi în adevăr, cum începuse a se numi și până acum, *Casa Neamului, Casa națională*. Și suntem pe deplin convinși, că sub fâlfâirea mărețului nostru tricolor național și sub părinteasca ocrotire a Maiestăților Voastre, însoțirea noastră va înflori din ce în ce mai mult și va putea împlini cu succese din ce în ce mai mari menirea sa de luminătoare și îndreptătoare pe căile cele bune a maselor largi ale poporului.

Salutând, deci, din nou pe Maiestățile Voastre și multămindu-Vă din adâncul inimilor noastre pentru bunăvoința ce ni-ați arătat-o, onorându-ne cu înalta Voastră prezență, Vă rugăm, Sire, să nu încetați a acorda și în viitor aceeași bunăvoință însoțirii noastre culturale, și a nu ne lua în nume de rău, dacă Vă rugăm respectuos, să binevoiți a primi prezența de onoare a ei. Să trăiți, Maiestate! Să trăiască Maiestatea Sa Regina și întregă Familia Regală! Trăiască, în veci trăiască România întregită, una și nedespărțită!